

ANNEX 7
URBANITAT

CULTURA I VALORS
ÈTICS 2

Professor@

ÍNDEX

URBANITAT.....	3
1. CONCEPTES PREVIS	3
2. PRINCIPIS DE LA CORTESIA O URBANITAT	4
2.1. Principi bàsic	4
2.2. Principis complementaris	4
3. PREGUNTES PER SABER COM ACTUAR CORTESAMENT	5
4. EXEMPLES DE SITUACIONS PER PRACTICAR ELS PRINCIPIS DE LA CORTESIA	6
5. BONES MANERES AL PARLAR	8
5.1. Expressions de bones maneres	8
5.2. Urbanitat i cortesia en parlar	8
6. EVITAR SOROLLS, MOSTRA DE BONS MODALS	10
6.1. Els sorolls corporals	10
6.2. Altres sorolls	10
7. HIGIENE I BONA PRESÈNCIA	11
7.1. Recomanacions sobre l'aspecte extern o la bona presència	11
7.2. Recomanacions sobre el comportament, en general	12
7.3. Recomanacions sobre el comportament al carrer	12
7.4. Recomanacions sobre el comportament en edificis	13
7.5. Recomanacions sobre el comportament en actes públics	13
8. URBANITAT I CORTESIA A TAULA.....	15
8.1. El menjar, acte social.....	15
8.2. Regles de cortesia a taula	15
9. CONCLUSIONS PEDAGÒGIQUES.....	17
10. BIBLIOGRAFIA	18

URBANITAT

1. CONCEPTES PREVIS

El terme "cortesia" procedeix de "cort", ambient que envoltava a la reialesa, com a model per antonomàsia de "politesse" (cortesia) i etiqueta socials. "Cortesia" fa referència al conjunt de comportaments socials adequats pel tracte amb els altres, en cada context cultural.

El terme ha evolucionat, passant d'aquell origen en el sistema polític de el "antic règim", en el qual el rei tenia plens poders, a la situació actual de règim parlamentari i societat democràtica, on "cortesia" no significa cursileria, ni tracte displicent; sinó conjunt de convencions socials que suavitzen i faciliten el tracte entre les persones.

La cortesia, ben entesa, és la manifestació del respecte de cadascun a si mateix i als altres. A aquells que no podem respectar -ja que hi ha comportaments i persones que no mereixen ser respectats- els hem de tolerar, aguantar, sofrir... , si més no, i fer-ho amb certa elegància i bones formes. La vida en societat ho exigeix.

"Urbanitat" procedeix d'"urbs", vocable que ve a ser equivalent a "ciutat". "Urbanitat" és, doncs: el conjunt de modals i hàbits necessaris i convenients perquè les persones es tractin adequadament i convisquin civilitzadament en societat.

"Civisme" i "educació cívica" estan també relacionats amb ciutat i ciutadà, amb la vida a la ciutat ("civitas" en llatí), en societat.

El terme "educació" s'acostuma a entendre com un equivalent de "bones maneres", "urbanitat" o "cortesia". Hi ha refranys que ressalten la importància de la cortesia, com aquest: "bons modals, ajunten cabals i obren portes principals".

L'educació completa i integral dels joves ha d'incloure bons hàbits socials; aquests impliquen el coneixement i la pràctica de convencions i regles de convivència; o sigui, de normes de cortesia i urbanitat.

2. PRINCIPIIS DE LA CORTESIA O URBANITAT

2.1. Principi bàsic

Respectar als altres.

2.2. Principis complementaris

1 -Evitar el que pugui molestar als altres. És el mínim exigible per a la convivència; però seria suficient si tots ho practiquéssim. Per exemple, si un noi juga amb una pilota al carrer, donant pilotades contra la paret del veí, pot molestar-lo amb aquest retrunyir en la seva paret; per tant, si el noi ha assimilat aquest principi de la cortesia, si té urbanitat, ho evitarà i jugarà a una altra cosa que no causi molèsties a ningú, o s'anirà a una pista esportiva o un altre lloc adequat.

2 -Fer el més segur, amable i delicat cap a les altres persones. Per a això cal pensar en els altres, en el que agrada i disgusta als altres, i no només a un mateix. Per exemple, si em creuo en una vorera amb una altra persona, li cedeixo la part interior, que és més segur, i jo baixo de la vorera si és necessari. O abans de posar la música a tot estrop, si penso en els altres la fico baixeta o l'escolto amb uns auriculars (pot haver-hi algú al que li molesti, persones que treballen per torns de nit i dormen de dia, veïns als quals no agradi aquest tipus de música, etc.).

3 -Atendre especialment a les persones amb capacitats disminuïdes, permanentment o provisionalment. Com ara ancians, minusvàlids, embarassades... (Per exemple, cedint el seient a una dona embarassada o a una persona major).

4 -Ser especialment atent i delicat amb persones que considerem de més rang, per lloc o per costum: autoritats, persones majors, senyores,... (Per exemple, cedim el pas i deixem entrar abans a una senyora o a la persona de major edat, per delicadesa cap a ella).

5 -Adaptar-me a la situació i al moment. Si s'està en una festa, no és adequat recloure's en un racó a llegir un llibre -millor seria anar-se'n-. Si s'està reflexionant a classe sobre un tema, no és moment de voler divertir-se. Cada lloc i cada moment requereixen una forma d'actuar adaptada a les circumstàncies.

6 -Fer el més ecològic, el millor per al medi ambient. Per exemple, si mengem al camp o a la platja, el millor per a la naturalesa és recollir totes les restes i deixar el lloc net. Això és el més ecològic i també és el més respectuós cap als altres, que poden utilitzar aquest lloc després de nosaltres.

3. PREGUNTES PER SABER COM ACTUAR CORTESAMENT

Si en qualsevol ocasió sorgeixen dubtes de com s'ha d'actuar amb cortesia i bona educació, ens preguntem:

El que vaig a fer molesta o pot molestar a algú? Si la resposta és que sí, no haig de fer-ho. Per exemple, si esternudo davant d'algú sense tombar el cap, ni tapar-me amb la mà o un mocador; haig de pensar que puc molestar als que estan a prop. I evitar-ho.

De diferents possibilitats, quina és la més amable cap a l'altra persona? Hauria de fer la més delicada i amable. Per exemple, en unes escales, em pregunto quin costat és més còmode?; em responc, el de la barana, perquè es pot agarrar. Conclusió: cedeixo el costat de la barana a l'altra persona.

Aquesta persona mereix que sigui especialment delicat per estar disminuïda en les seves capacitats? Si és que sí, haig de tenir més cura. Cedeixo el seient a una persona major, col·laboro perquè el cec no tingui problemes, ajudo a la senyora embarassada, etc. perquè es troben en circumstàncies de certa disminució de facultats.

Aquesta persona ostenta una responsabilitat o té una situació que socialment reconeixem? Haig de ser especialment atent i educat, per exemple, amb una autoritat, amb els meus professors, amb les persones més grans, etc. Si ens visita a classe l'alcalde de la ciutat, no puc tractar-lo igual que a un company de classe.

Què és el normal en aquest lloc i en aquests moments? "On anassis, fes el que veiessis". Cada societat té els seus costums i hàbits socials. El més senzill és adaptar-se a ells. A la platja, per exemple, el normal és gaudir del bany i del sol; no és adequat posar-se a jugar al futbol al mig de les tovalloles. En un acte seriós i trist no és oportú esclatar en una riallada (per molt que un recordi en aquell moment un acudit).

Què és el millor per a la naturalesa i l'entorn? Vaig a la platja o al camp, mengem i bevem. Al final, hi ha restes de menjar, plàstics, ampolles. El més còmode: Deixar-ho tot a la sorra. El més ecològic i delicat amb els altres: Retirar-ho i tirar-ho a la paperera o a un contenidor, o -si no n'hi ha- llençar-ho en arribar a casa.

4. EXEMPLES DE SITUACIONS PER PRACTICAR ELS PRINCIPIS DE LA CORTESIA

1. Estàs assegut en l'autobús, ple de persones. Veus que entra una senyora embarassada amb un nen petit de la mà.

Què has de fer?

Per què? Quins principis dels comentats es veuen afectats en aquest cas?

2. En un bloc de cases has coincidit en pujar les escales amb una senyora que porta una faldilla molt curta.

Has de pujar davant o darrere d'ella?

Per què?

3. Raquel està explicant a la seva amiga Luisa una cosa que li ha passat i la té preocupada. Luisa no la mira a la cara i es posa a riure i fer gestos a una amiga que passa per allí.

Consideres que Luisa es comporta correctament?

On hauria de mirar Luisa i què hauria de fer per mostrar-li atenció?

4. Estàs assistint a una conferència. Quinze minuts tard entra una dona, travessa tota la sala fent soroll amb els talons i es col·loca en la primera fila. Al estona, comença a sonar el telèfon mòbil que la mateixa senyora va oblidar d'apagar. La senyora respon i parla allí mateix en veu baixa uns moments. Segueix la conferència d'escriptor. Abans d'acabar, ella s'aixeca i es va, perquè té altres obligacions.

Si la senyora no disposava de temps per escoltar tota la conferència, havia d'assistir, o era millor quedar-se sense anar? Per què?

Si s'arriba tard a un acte col·lectiu i -malgrat això- es decideix entrar, què s'ha de fer que no va fer la senyora? Per què?

Si se li va oblidar apagar el mòbil què havia d'haver fet quan va sonar? Per què?

5. El professor està explicant al grup d'alumnes uns fets que van passar al centre. No ha dit que es prenguin notes. Joan el mira atentament, sense fer res més. Jordi està prenent notes. Maria no para de buscar a la seva motxilla. Carmen està xiuxiuejant amb la companya.

Quin alumne es comporta adequadament? Per què?

Quina és la manera normal de demostrar interès i atenció?

6. Estic parlant amb un company que està menjant-se un entrepà. Menja i parla alhora. Quan obre la boca li veig tot el que té a la boca. De tant en tant, m'esquitxa a la meva cara. Es neteja la boca amb la màniga. De tant en tant, per atreure la meva atenció, em dona cops de colze. Durant la conversa no para de moure's donant voltes. Quan li dic que acabi de menjar abans de parlar, em diu que sóc molt "delicat". Quan s'afarta, tira al terra la resta d'entrepà que li quedava.

Com havia d'haver mantingut el company la boca mentre mastegava? Per què?

És correcte donar voltes davant d'algú? Per què?

És educat tocar o pegar amb el colze per atreure la atenció mentre es parla?

Què havia d'haver fet amb la resta d'entrepà? Per què?

7. En la sala d'espera una persona comença a fumar, sense preguntar si molesta a algú. Com no hi ha cendrer, tira la cendra al terra. Una altra persona acaba de sortir d'una operació de pulmó; no suporta el fum i ha de sortir a causa de les molèsties, per no dir res al fumador. Al acabar, el fumador obre la porta i tira la burilla en al terra de l'entrada.

És respectuós fumar davant dels altres sense preguntar-los? Per què?

Qui havia de sortir-se, el fumador o la persona que no suportava les molèsties? Per què?

La cendra i la burilla són brutícia i, per tant, taquen? O es poden tirar al terra?

Què havia de fer el fumador per mostrar-se com una persona cortès i educada? Per què?

8. Al carrer un senyor major et demana que li indiquis per on es va a una plaça que coneixes.

L'hi indiques tutejant-lo (parlant-li de tu): "Mira, agafes la segona a la dreta i després segueixes recte".

Creus que és adequat parlar de tu una persona més gran amb la qual no tens confiança?

Per què?

9. En un sopar de fi d'estudis amb professors i alumnes, ets l'encarregat de col·locar als comensals i de supervisar la bona disposició de plats i coberts. Assisteixen diversos professors/es, entre ells la Directora, a més dels alumnes que acaben els seus estudis. La taula és allargada.

En quin lloc de la taula col·locaries a la Directora?

Per què?

On has de vigilar que col·loquin la cullera de cada comensal?

Per què?

I el ganivet?

I la forquilla?

Per què?

Una vegada s'ha servit el primer plat, abans de començar a menjar, què has d'esperar? Per què?

5. BONES MANERES AL PARLAR

Ens comuniquem sobretot amb la parla. Per això, és especialment important SABER i PRACTICAR el que és correcte en tracte amb els altres quan ens relacionem parlant. Hi ha persones que no saben com han de comportar-se, perquè ningú l'hi ha dit mai. Per evitar aquesta omisió, aquí segueixen unes recomanacions.

5.1. Expressions de bones maneres

Una persona educada utilitza amb freqüència expressions d'amabilitat amb els altres.

A continuació hi ha algunes d'aquestes expressions que hauríem d'emprar sovint. La vida social seria més agradable.

Es pot passar?	En vol una mica més?	Seria vostè tan amable de...?
Amb permís...	Què desitja...?	Perdoni vostè
Dóna vostè el seu permís?	En què puc atendre'l...?	Perdó
Adéu.	Encantat?	Ho sento
Fins a la propera vegada...	De res	Disculpi, no m'he adonat
Que tingui vostè un bon dia.	Per favor, em pot.	Gràcies
Que li vagi be.	Disculpi, em pot indicar...?	És vostè molt amable
Em puc retirar?	Amb molt de gust	No es molesti
Perdoni que li interrompi, podria vostè...?	M'ha agradat molt la seva conferència.	Puc ajudar-lo en alguna cosa...
Ha estat un plaer atendre'l.	Felicitats	Enhorabona

5.2. Urbanitat i cortesia en parlar

Segueix les següents recomanacions.

1. Importa què es diu i com es diu, així que cuida el teu llenguatge. Aquesta regla és encara més vàlida quan l'interlocutor no està davant, com en parlar per telèfon, perquè no podem ajudar-nos amb gestos.
2. Cuida sempre vocalització, entonació i timbre. Parla pronunciant amb claredat, pausadament, amb l'entonació adequada al tipus de frase (pregunta, afirmació, etc.), sense alçar excessivament la veu i amb un timbre agradable (ni molt agut o alt, ni excessivament greu o baix).
3. Evita el vocabulari malsonant (paraules grolleres, "tacs", etc.) o vulgar ("oncle/a", "col·lega" ...).

Especialment quan estiguis en ambient alguna cosa culte o selecte.

4. Parla sempre amb la boca buida, sense menjar, xiclet, caramels ni cosa alguna; en cas contrari pot sortir-se una mica de la teva boca o causar fàstic o desgrat a l'interlocutor. Si estàs menjant, espera a empassar el que tinguis en la boca i a netejar-te amb el tovalló abans.
5. Quan et parlin mostra interès cap al que et diuen, mirant a la persona que et parla i no fent una altra cosa alhora.
6. Parla de "vostè" a les persones de més edat o rang que tu, tret que elles et permetin dir-los de tu.
7. Pensa abans de parlar; alguna cosa que es diu no es pot esborrar ni té marxa enrere.

8. Si dius alguna cosa inconvenient, intenta suavitzar-ho pensant molt bé abans de parlar de nou, no vagis a espatllar encara més la situació.
9. Cal saber escoltar; no voler parlar sempre. Si estàs en grup, deixa que els altres també participin; no acaparis les intervencions.
10. Si no estàs d'acord amb una intervenció anterior, argumenta en contra seva, amb delicadesa, però sense desqualificar ni ofendre.
11. No parlis de persones que estan absents; menys encara, si és per parlar malament.
12. No parlis de tu mateix a l'excés; interessa't per assumptes del teu interlocutor i escolta.
13. Com a regla general, no facis preguntes ni al·lusions indiscretes, de temes personals, íntims, familiars o sobre conviccions individuals (religió, política...). Això només està permès en ambients de molta confiança.
14. Treu temes de conversa d'interès per als interlocutors. No els donis la "pallissa" parlant-los d'assumptes que els avorreixen.
15. Respon amb frases de mitja extensió, no et limitis a dir "sí" o "no", ni a fer un gest amb el cap.
16. Tingues molta cura amb les bromes; pots ser indiscret, inoportú o molest. Davant el dubte, el millor és evitar-les.
17. Mentre converses amb algú evita tocar-lo; no li donis copets perquè t'atengui o cops de colze per expressar complicitat.
18. Si assisteixes a un acte col·lectiu o et sentin en una taula amb més persones, intenta conversar amb vàries; no et limitis a parlar amb una persona solament.
19. Passejant o assegut amb altres varis, deixa al centre a la persona de major rang o edat, ja que és el lloc en què pot escoltar millor i ser sentida amb més comoditat pels altres.
20. Utilitza amb freqüència expressions de bones maneres: per favor, gràcies, etc.

6. EVITAR SOROLLS, MOSTRA DE BONS MODALS

Una persona educada i cortesa evita els sorolls i, quan no pot evitar-los, els esmorteix o els disminueix el màxim possible.

6.1. Els sorolls corporals

El nostre organisme pot produir sons. Alguns són perfectament evitables, com el soroll en mastegar o en caminar. Altres sons són en gran part involuntaris i pot resultar més difícil evitar-los en algunes ocasions, com tossir o esternudar.

Evitar-los o esmorteir-los forma part de l'autocontrol social que hem d'exercir sobre nosaltres mateixos. Els sorolls corporals orgànics són els més descortesos. Cal intentar evitar-los i, quan això no ens és possible, suavitzar-los. Hi ha altres sorolls que no són involuntaris i que podem perfectament evitar; per a aquests no hi ha excusa. Heus aquí alguns exemples d'uns i d'uns altres.

- ✓ Rotar
- ✓ Badallar
- ✓ Esternudar
- ✓ Tossir
- ✓ "Tirar-se pets"
- ✓ Cruixir els dits de la mà
- ✓ Sonar-se el nas
- ✓ Xarrupar la sopa, el cafè o altres líquids
- ✓ Mastegar xiclet
- ✓ Menjar amb soroll
- ✓ Riure molt fort
- ✓ Xiuxiuejar en conferències, classe o cinema
- ✓ Arrossegar els peus caminant
- ✓ Trepitjar fent sonar els tacons amb massa força
- ✓ Etc.

6.2. Altres sorolls

El soroll pot molestar als altres. Fins i tot és antiecològic; la contaminació acústica és un dels mals de molts llocs. La persona "educada" procura evitar tot allò que pugui causar molèsties a les altres persones. Per això, hem d'intentar suprimir el fer sorolls perfectament evitables; o, si més no, suavitzar-los o esmorteir-los, com els indicats en aquests exemples:

- ✓ Arrossegar la cullera sobre el plat o colpejar-lo per agafar el menjar
- ✓ moure el sucre de la tassa amb excessiu soroll de la cullereta
- ✓ posar fort la ràdio del cotxe o la televisió de la casa,
- ✓ menjar pipes o quicos al cinema o fer soroll amb bosses
- ✓ anar conversant forta pel carrer
- ✓ tocar el clàxon del cotxe sense necessitat (p.e. per cridar algú)
- ✓ deixar connectat el mòbil en un lloc públic on no hi és permès
- ✓ xisclar o cridar a algú altri de l'altra punta del carrer
- ✓ passejar-se amb un aparell de música a tot volum
- ✓ anar cantant o tocant les palmes pel carrer
- ✓ parlar massa fort en un bar o restaurant
- ✓ aixecar-se o asseure's arrossegant la cadira amb soroll
- ✓ tancar donant cop de porta
- ✓ tancar un llibre amb baluern

- ✓ passar fulles d'un quadern o llibre amb soroll excessiu.

7. HIGIENE I BONA PRESÈNCIA

La primera i principal mostra de cortesia i urbanitat és tenir HIGIENE. Tant en la nostra pròpia persona, a les nostres robes i vestits, com en els llocs on ens movem. També és molt important, després de la higiene, tenir una BONA PRESÈNCIA, un aspecte personal net i agradable, no repulsiu cap a ningú.

En molts anuncis d'ofertes de treball es demana, entre altres condicions, “bona presència” o “bon aspecte”.

Què volen dir aquestes dues expressions i altres semblants? Doncs que la persona en qüestió tingui un port i una aparença agradable a simple vista per a la majoria de les persones que puguin tractar-la.

Com s'aconsegueix tenir aquesta bona presència o aquest bon aspecte? En primer Lloc, sent una persona que cuidi la seva HIGIENE personal, la higiene i la neteja de les seves peces de vestir, des del cap als peus. En segon Lloc, cuidant la forma de presentar-se als altres, de vestir, de caminar de comportar-se; és a dir, tenint BONES MANERES.

7.1. Recomanacions sobre l'aspecte extern o la bona presència

1 Vas veure de forma adequada a cada situació, sense cridar l'atenció (per exemple, si vas a treballar o a estudiar, no portis roba molt elegant o de festa; si vas a un enterrament o funeral, no portis roba llamativa pel seu color o pel seu disseny; si pots, porta roba més aviat fosca).

2 Porta roba de carrer per a diari, roba d'esport per a activitats esportives i, en general, roba adequada a l'activitat que vas a realitzar (no és correcte portar xandall o roba d'esport diàriament, quan no vas a practicar esport; com no és correcte anar vestit de genet, pescador o caçador tret que vagis a practicar equitació, pesca o caça, respectivament). Les samarretes sense mànigues són per fer esport. No són peces masculines de diari.

3 Mai portis una peça trencada o tacada; al més aviat possible has de fer-la cosir o rentar. (El millor és ser acurat per no trencar-la, ni embrutar-la). Això mateix val també pel calçat.

4 No siguis dels primers a apuntar-te a una moda. Ni t'apuntis a ella quan ja no es porta. El més correcte és aparèixer com a “normal”; la extravagància o l'excessiu “modernisme”, només agraden en certs ambients, però no a la majoria. Això és especialment important quan vas a buscar feina.

5 Surt al carrer sempre ben endreçat: pentinat, la cara i el pèl nets i vestit correctament (mai surtis amb sabatilles de casa, despentinat, en pijama o bata, encara que sigui només moment).

6 Porta pel carrer sempre el teu cos vestit. No vagis amb el tors nu i mai et descalcis en públic (excepte a la platja).

7 Camina amb normalitat, sense carreres o empentes.

8 Si t'agrada portar gorra o barret, utilitza'ls adequadament, només en llocs a l'aire lliure. Quan entris en una oficina, casa o un altre edifici has de descobrir-te.

9 Els tatuatges duren sempre. Pensa-t'ho dos cops i sospesa les conseqüències, abans de decidir fer-te un; anys més tard pots desitjar treure-te'l i serà impossible o molt difícil.

10 Els "pírcing" poden ser per sempre. És un risc fer-te'ls, fins i tot amb garanties sanitàries. I després d'alguns anys, pensa que pots canviar d'idea.

7.2. Recomanacions sobre el comportament, en general

1 Demana permís i pregunta si molestes abans de realitzar certes accions, com obrir una finestra, posar-te a fumar, canviar-te de lloc en un cinema o acte públic, etc.

2 Respecta l'ordre en una fila; no intentis "colar-te", tant se val si vas a peu o amb un vehicle: patinet, bicicleta, moto, cotxe...

3 Sigues responsable i fes el que promets. No t'excusis dient que no has tingut temps, que no has pogut, o disculpes similars.

4 Si, com a jove en formació, et crida l'atenció un adult, calla i fes cas. Mai responguis de males maneres, encara que creguis que la persona gran no té raó.

5 Saluda en arribar a un lloc i trobar-te amb altres persones; acomiada't quan et vagis.

6 Demana permís abans d'entrar i digues algunes paraules de salutació.

7 Quan al·ludeixis a diverses persones incloent-te a tu, nomena't l'últim.

8 Acostuma't a donar les gràcies i a demanar les coses per favor.

9 És costum en la nostra societat, controlar i no exterioritzar en públic els sentiments, siguin d'amor, d'odi, d'alegria, de tristesa, de dolor... Per aquest motiu, no es considera de bon gust: Fer un petó apassionat en públic, plorar a crits per una pena, etc. Ja que s'espera d'una persona, per pudor i pròpia dignitat; per evitar als altres situacions tibants, que es controli. Tot i que en determinades circumstàncies aquesta norma general s'interpreta d'una manera menys restrictiva.

10 La higiene personal i les accions relacionades amb ella es fan en privat. Mai, doncs, et pentinis o et tallis les ungles davant dels altres, ni et furguis el nas o les orelles.

11 Accepta el resultat d'un esport o d'un joc. No t'enfadis ni t'alegris en exageradament. I mai et burles del perdedor.

12 Evita agarrar o tocar als altres en llocs públics, fins i tot jugant. Diu el refrany:

"Jocs de mans, jocs de vilans". A més, pots fer mal i acabar en una baralla.

13 Si reps visites a la teva casa, en anar-se'n, acompanya a aquesta persona fins a la porta.

14 Si vas de visita a una altra casa, sigues mesurat en la durada: ni massa llarga, ni massa curta. No t'asseguis fins que t'ho indiquin o fins que s'assegui el teu amfitrió.

15 Al parlar tingues en compte les consideracions que hem fet en el tema urbanitat i cortesia en parlar.

7.3. Recomanacions sobre el comportament al carrer

1 Les voreres són per circular; no t'asseguis, ni et paris a parlar impedit el pas.

2 Al carrer, si vas per una vorera estreta i et creues amb algú, baixa't de la vorera per deixar-li pas, especialment si es tracta d'una persona més gran que tu. Si caben dues persones, deixa-li el costat interior.

3 En una vorera cedeix el costat interior a la persona que creguis de més consideració o rang; és el lloc més protegit i segur.

4 Si vas caminant en grup, deixa el centre a la persona de més rang (tots la podran escoltar millor i ella sentirà millor tothom). Com més al centre el lloc és millor. Si aneu dues persones, deixa a la teva dreta a la de més rang (en el costat interior si vas per la vorera).

5 No escupis (si no pots evitar-ho, fes-ho a part i dissimuladament), ni orines per les cantonades, ni et moquis amb els dits, sense mocador.

6 No tiris res al terra: ni papers, ni burilles de cigar, ni peles de pipes.

7 Si has decidit tenir un gos, no facis als altres sofrir-ne les conseqüències. Si el treus al carrer, has d'evitar molèsties als demés. Per les seves necessitats, has de portar un guant i una bossa, i recollir-les.

8 No cridis a un amic des d'una punta del carrer o des de la finestra de casa teva. Els altres no tenen per què suportar els teus crits.

9 Creua el carrer pel pas de vianants i obeeix els semàfors.

10 No destrossis, ni pintis senyals de tràfic, cartells anunciadors o mobiliari urbà. Si els teus acompanyants ho fan, enlletgeix-los aquesta conducta. Respecta els jardins. Els altres tenen dret a utilitzar-los en bon estat.

7.4. Recomanacions sobre el comportament en edificis

1 Al entrar en un edifici descobreix el teu cap, si portes una gorra, barret o qualsevol altra peça. Aquestes peces són per protegir-se del sol; no tenen sentit en locals sota teulat com: col·legis, esglésies, teatres, etc. (excepte cas de alopecía per tractament). Tradicionalment la gent es descobreix per delicadesa cap als altres.

2 Al passar per una porta, cedeix el pas. Si la porta es tanca sola, subjecta-la.

3 En una escala, has d'anar per sota de la persona de més rang o edat -pujant, darrere; baixant, davant- (La raó és per deixar-li el lloc més segur, ja que podries protegir-la en cas de caiguda). Has d'anar tu davant només quan pugui l'escala una senyoreta amb faldilla curta, per evitar-li la desagradable sensació de ser observada.

4 En una escala, cedeix el costat de la barana, perquè l'altra persona pugui recolzar-se.

5 No fumis més que en els llocs permesos (millor és que no fumis mai, per la teva salut i la dels altres). En família i amb qualsevol companyia, pregunta abans si molesta als presents.

7.5. Recomanacions sobre el comportament en actes públics

1 Arriba sempre amb puntualitat, tant a conferències, com a classes i a qualsevol acte; fins i tot a reunions amb amics. A tu no t'agradaria que et fessin esperar (Diu el refrany: "Qui espera, desespera"). Si arribes tard a una classe o a un acte públic, entra discretament, sense distreure als altres i sense cridar l'atenció.

2 Si no disposes de temps per assistir a la totalitat d'un acte, és millor que no assisteixis, abans que haver d'anar-te abans que acabi. Com a molt, podries quedar-te a la zona de darrere o on la teva sortida es noti el menys possible.

3 Si tens telèfon mòbil, desconnecta'l en arribar a una reunió, una classe o qualsevol acte col·lectiu. Si decideixes assistir a un acte és perquè li dediques aquest temps i, per tant, les trucades poden esperar a que acabi. Si t'oblides i sona, no responguis, desconnecta'l. Els que responen manifesten menyspreu al conferenciant i als presents, donant preferència i més importància al telèfon.

4 No mengis en actes públics o davant de persones d'autoritat o respecte, ni a classe; ni tinguis res a la boca (caramels, xiclets, pipes, escuradents...). Mai facis bombolles amb el xiclet davant dels altres i menys les explotis amb soroll!

5 Quan hagi de romandre dempeus davant d'autoritats en un acte públic, no et deixis caure sobre la paret, ni et recolzis sobre la cama, ni donis sensació de cansament o avorriment. Tampoc, et fiquis les mans a les butxaques. El correcte és mantenir-te dret sobre ambdues cames, amb actitud d'atenció i les mans al costat del cos, davant o darrere.

6 Assegut davant autoritats o, en general, davant qualsevol persona, adopta una postura correcta, amb l'esquena vertical recolzada en el respall i els peus junts sobre el terra. Evita estirar-te o asseure't a la punteta de la cadira. No és cortès obrir massa les cames o els genolls; és millor no creuar cames ni peus. No aixeques les potes davanteres recolzant-te sobre les dues potes posteriors de la cadira. Mai fiquis els peus en el seient de davant.

7 Deixa el lloc millor i/o més segur als altres, especialment a persones de més rang o edat. Si no hi ha cadires per a tots, cedeix el teu seient.

8 Si vols parlar en públic demana abans permís amb la mà i espera que t'autoritzin. I no facis comentaris ni xiuxiuegis amb el company.

9 Estigues quiet fins a acabar l'acte; evita sortir abans del final o caminar movent-te per la sala. Qui ordena acabar un acte és qui el presideix; en una classe és el professor. No és el timbre que sona o un altre senyal qui marca el final.

10 Si t'ha agradat la intervenció pots aplaudir. No és educat xiular ni cridar.

8. URBANITAT I CORTESIA A TAULA

L'acte de menjar és una mostra de l'instint de tot animal per sobreviure. L'ésser humà pot controlar aquesta manifestació animal o deixar-se portar sense control per aquest instint. En la taula es coneixen facetes especials de les persones. Veient a una persona menjar et pots fer un la idea de com és la seva educació en general.

8.1. *El menjar, acte social*

Els menjars acostumen a realitzar-se en companyia. Com tota activitat social, es regeix per unes convencions més o menys explícites o totalment tàcites. Aquestes regles no són idèntiques en totes les cultures. Solen ser diferents, estant influenciades especialment per l'època històrica i per l'àmbit geogràfic.

Cadascú, segons la seva cultura i la seva civilització, ha d'adaptar-se a aquestes convencions, com ésser social que desenvolupa la seva activitat en convivència amb altres persones de la seva mateixa cultura.

És molt important conèixer el que s'ha de fer en un menjar. Està bé practicar-ho a casa. Si no es fa diàriament, el dia que calgui menjar "educadament" se'ns notarà com "forçats" i amb poca naturalitat.

Aquestes regles de cortesia han de seguir-se sempre, però, amb més rigor en banquets o menjars col·lectius i es poden aplicar amb més flexibilitat si estem en família. Encara que en l'entorn casolà no s'apliquin estrictament totes, és convenient conèixer-les per si -en alguna ocasió- hem de practicar-les, per no quedar per grollers i poc cortesos.

8.2. *Regles de cortesia a taula*

Com aquí no s'exposa un tractat de protocol, solament s'indiquen les regles més importants i practicables en la vida ordinària.

1. Menja amb distinció i naturalitat, sense mostrar massa avidesa, ni excessiva golafreria.
2. Renta't les mans abans de començar a menjar.
3. No t'asseguis el primer i en el millor lloc. Has d'esperar que s'asseguin les persones de major categoria o edat; els joves i els nens han de ser els últims. En igualtat de categoria o edat, és cortesa cedir els millors seients als altres (els millors llocs són els més propers al centre).
4. Si ha de servir-se un mateix, espera que se serveixin els de major rang o edat. A més, en servir-te no exageris en la quantitat i, si hi ha poca abundància d'alguna cosa apetitosa, serveix-te en proporció al nombre de comensals, pensant en els altres.
5. No comencis a menjar fins que tots els comensals s'hagin assegut a la taula, fins que tots estiguin servits i fins que la persona de major rang hagi començat a menjar.
6. Col·loca el tovalló sobre els teus genolls o al costat del teu plat; mai al coll.
7. Utilitza el tovalló amb freqüència: abans de beure (para no tacar el got), després de beure (per assecar de la boca la resta de líquid), abans de parlar (per assegurar-te que la teva boca està neta i no vagi esquitxant als altres), etc.
8. La sopa servida en plat no es pren directament amb la boca, sinó utilitzant la cullera. Si està servida en tassa o bol, sí pot apropar-se als llavis per beure-la.

9. No és cortès bufar per refredar algun aliment que ens sembla massa calent. Hem d'esperar a què es refredi o moure'l suaument amb un cobert.
10. En un menjar col·lectiu no et centris a menjar solament; conversa amb diverses de les persones més properes, no només amb una. (Però sense parlar amb la boca plena!).
11. Introdueix la cullera i la forquilla en la teva boca de front, no lateralment.
12. Mai facis soroll en xarrupar la sopa, l'aigua, el cafè, unes cloïsses, caragols, ostres ni qualsevol altre aliment. Si t'és impossible evitar-ho, fes el menor soroll possible.
13. Evita el soroll amb els coberts en introduir-los en el plat per anar menjant o en la tassa per remoure el sucre.
14. No està ben vist inclinar el plat per apurar el seu contingut de sopa o un altre aliment, fora de l'àmbit domèstic; evita escurar els plats amb pa (només està permès en ambient molt familiar).
15. Mastega amb un costat de la boca; fer-ho per un costat no està ben vist.
16. Mastega amb la boca tancada, sense massa quantitat en el seu interior, sense sorolls.
17. Agafa amb la cullera o amb la forquilla una quantitat adequada, no excessiva, i introdueix en la teva boca la totalitat agafada, traient de la teva boca la cullera o la forquilla totalment buits; no és educat deixar a la cullera o la forquilla part del seu contingut; i molt menys anar xuclant-lo (un gelat, p. e.) o rosegant-lo a poc a poc. (Fora de la taula, en ambient familiar, es pot tolerar).
18. No es considera correcte llepar la cullera, la forquilla o el ganivet. La cullera i la forquilla han de sortir de la boca nets cada vegada que els usem. Si no poguéssim complir aquesta regla, es tolera utilitzar una mica de pa per netejar-los o -si no és molta quantitat- el tovalló. El ganivet mai es fica a la boca (entre altres raons, pel risc de tallar-se).
19. El pa no es rossega; talla amb els teus dits un trosset -del tros de pa que has de posar al costat esquerre del teu plat- i porta'l a la boca. No facis diversos trossets alhora, sinó un a un, quan vagis a menjar-te'l.
20. Recolza a la taula solament els avantbraços o els punys; mai fiquis els colzes. És incorrecte, deixar recolzat el braç esquerre sobre la taula, des del colze a la mà; mentre es menja amb l'altra mà. Tampoc amaguis una mà sota la taula; ambdues han d'estar a la vista.
21. No t'inclinis sobre el plat excessivament. Manté una postura dreta i elegant, donant al plat solament una importància relativa. No és la boca la que va a l'aliment, sinó l'aliment el que va a la boca. No està ben vist, mantenir els avantbraços a la taula i portar el cap d'una a l'altra mà.
22. El peix es menja amb la forquilla i la pala especial de peix. Quan se serveix sencer, primer has de, amb la pala -o el ganivet si no hi ha pala- treure el cap, la cua i les espines laterals; després, es porta a la boca amb la forquilla. Si se serveix net, es trosseja i es menja amb la forquilla.
23. Menja el filet o la costella de carn amb ganivet i forquilla, un a cada mà. Punxa un trosset amb la forquilla, el talles i el portes a la boca amb la forquilla. No trossegis tot el filet alhora; això només està permès per a nens o ancians.
24. En general, utilitza els coberts i evita menjar amb els dits. Si t'és difícil per a alguns aliments, recorda que només es tolera usar els dits per agafar aliments amb os (una cuixa de pollastre), alguns crustacis i mol·luscs (gambes, cloïsses) i la fruita (però no has de rosegat-la, sinó tallar trossos amb un ganivet).

25. Has d'agafar els coberts (cullera, forquilla, ganivet...) delicadament i segons la finalitat del seu ús. En general la cullera i la forquilla s'agafen recolzant-los sobre l'índex i subjectant-los amb el dit polze. Per trossejar un filet la forquilla s'agafa amb la mà esquerra i el ganivet amb la dreta, i s'utilitza tota la mà.

26. Evita xuclar-te els dits i, menys encara, amb soroll; empra el tovalló (mai et netegis en les estovalles).

27. Si serveixes vi, deixa sempre sense omplir almenys un terç de la copa. És costum que serveixi el vi un cavaller, no les senyores. Agafa l'ampolla de tal manera que deixi veure l'etiqueta de la marca.

28. Agafa la copa o el got suaument amb la mà. No deixis el dit petit aixecat en beure; en l'actualitat sembla poc elegant.

29. L'aigua no s'ofereix; només has de servir-la si algú te la demana. Es pot abocar en el got fins a deixar un dit i mig sense omplir.

30. Beu amb mesura, tant se val si és vi, aigua o qualsevol altre líquid. No és fa delicat, ni cortès apurar d'un glop un got o una copa. Has de beure a petits xarrups i sense sorolls.

31. No et netegis les dents en la taula amb escuradents, ni amb el tovalló, ni esbandint-te amb aigua. Si tens alguna resta entre les dents, és d'urbanitat aixecar-te un moment i utilitzar un escuradents fora de la vista dels altres. (fa molt vulgar portar un escuradents de dents a la boca).

32. Mai llencis res directament de la boca, com a pinyols d'oliva, llavors de síndria, espines de peix, etc. Mai escupis ni deixis sortir cap aliment o resta directament de la teva boca. Si has de fer-ho, cobreix-te la boca amb la mà i delicadament, sense que es vegi, tira-ho de la boca a la mà mitjà tancada i d'aquesta al plat.

33. Menjant manté les teves mans netes; no et toquis el cap, ni les orelles o el nas. Utilitza el tovalló amb freqüència. Si has d'utilitzar el mocador per sonar-te el nas, fes-ho delicadament, amb rapidesa, sense soroll excessiu i tombant-te una mica cap a enrere. (Si no pots complir aquestes regles és millor que t'aixequis un moment de la taula i ho facis tot sol en el bany).

34. Si et conviden a menjar, mai diguis que un aliment no t'agrada. Demana, delicadament, que et serveixin poc; però has de menjar alguna cosa. És de bona educació lloar algun plat i donar les gràcies per la invitació en acabar.

35. Quan hakis acabat, col·loca el ganivet i la forquilla sobre el plat, gairebé paral·lels, una mica més properes les puntes, sense arribar a tocar-se. Així sabrà el cambrer que pot retirar el teu servei.

36. Al finalitzar el menjar, roman assegut fins que hagin acabat tots els comensals. Si veus que tu et quedes menjant l'últim, alleugereix-te o deixa alguna cosa sense menjar, perquè els altres no hagin d'esperar-te. En família, ajuda a recollir la taula.

9. CONCLUSIONS PEDAGÒGIQUES

Cal fer veure als joves que la cortesia afavoreix el tracte entre les persones i el fa més agradable. Així acceptaran de bona gana les seves normes i les posaran en pràctica.

Les regles o normes d'urbanitat no solen ser per caprici; acostumen a tenir una raó o un fonament. Només cal analitzar els principis que hem comentat a l'apartat 2 per comprovar el motiu d'una determinada norma de cortesia. Per exemple, la regla d'evitar introduir el ganivet en la boca durant el menjar és per simple seguretat, per eliminar el risc de tallar-se.

Reflexionant amb els alumnes sobre aquests temes les comprendran i acceptaran. D'aquesta manera, el seu tracte social millorarà i la convivència serà més amable. Així se'ls ajudarà a comprendre que el respecte a si mateixos i als altres és la base per a la pràctica dels convencionalismes socials de la cortesia i els bons modals.

Conèixer normes socials d'urbanitat per als diferents moments i circumstàncies és un àmbit a tractar dins d'una educació integral. Reconèixer en les pràctiques de cortesia un contingut de respecte i consideració cap als altres és fonamental per a la seva acceptació i pràctica.

Dur a terme les normes d'urbanitat com a mostra del respecte que tenim als altres és un objectiu que donarà sentit a aquests ensenyaments. Eliminar el tracte desconsiderat a les persones que ens envolten i valorar els avantatges de tractar-se amb amabilitat i cortesia seran la base per adquirir i reforçar l'hàbit de tractar als altres amb delicadesa i respecte.

10. BIBLIOGRAFIA

Bravo, D. (2004). Cortesía lingüística i comunicació en español. Buenos Aires: Dunken.

Bugallo, M.C. (2007). Ceremonial, protocolo, cortesía y buenos modales. Buenos Aires: Andrómeda.

Carreño, M.A. (2002). Manual de urbanidad i buenas maneras. Santiago de Chile: Zig-zag.

Escandell, M.V. (1995). Cortesía, fórmulas convencionales i estrategias indirectas. Revista Española de Lingüística, 25 (31-66).

Malaver, I. (2005). Estudio sociopragmático del manual de urbanidad i buenas maneras de Manuel Antonio Carreño. Boletín de lingüística, Universidad Central de Venezuela, Caracas, julio-diciembre, año /vol. 24 (55-75).

Martín, B. (1990). Cortesía y buenos modales. Sevilla: Guadalquivir, S.L.

Redmon, M. (2005). Etiqueta y nuevos modales. la nueva cortesía empresarial y social. Barcelona: Gestión 2000.

Autoria

Carlos de Haro Giménez

IES Castillo de Luna, Rota, Cadis.

E-mail: cdeharo@ hotmail.com

Traducció/adaptació: J. M. Valldepérez